

«Етнічна психологія»

Викладач: канд.психол. наук, доцент

Москаленко Вікторія Василівна

Тема 1. ЕТНОПСИХОЛОГІЯ: ПРЕДМЕТ, МЕТОДИ, ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ЕТНОПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАТЬ

План-конспект:

1. Започаткування етнопсихології як науки.
2. Перші крос-культурні дослідження.
3. Історія вітчизняної етнопсихології.
4. Сучасні уявлення про предмет етнопсихології.
5. Основні підходи в етнопсихології.
6. Методи та принципи етнопсихології.

Словникова робота: етнопсихологія, крос-культурна психологія, предмет етнопсихології, основні методи та принципи.

Тема 2. ПРОБЛЕМА "ЕТНОСА" ТА «НАЦІЇ»». СТРУКТУРА ЕТНОСУ.

План-конспект:

1. Основні підходи до визначення поняття “етнос”.
2. Примордіалістські, інструменталістські та конструктивістські концепції.
3. Поняття етносу в концепції етногенезу Л.Гумільова, Поршнева та інших.
4. Поняття «етнічності».
5. Психологічна характеристика етносу. Загальне та відмінне між етносом та нацією.
6. Структура етносу.

Словникова робота: етнос, народ, нація, етногенез, етнічність, тощо.

Тема 3. НАЦІОНАЛЬНІ ПОЧУТТЯ, ЕТНІЧНІ УСТАНОВКИ ТА ЕТНІЧНІ СТЕРЕОТИПИ В ЕТНОПСИХОЛОГІЇ

План-конспект:

1. Національні почуття, та їх основні ознаки.
2. Етнічні установки в етнопсихології та способи їх виявлення.
3. Поняття та структура етнічних стереотипів, основні соціальні функції.
4. Етноцентризм та націоналізм, сутність та причини виникнення.

Словникова робота: національні почуття, етнічні установки, етнічні стереотипи, етноцентризм, націоналізм.

Тема 4. ЕТНІЧНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ, ЕТНІЧНІ КОНФЛІКТИ, НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ.

План-конспект:

1. Проблема формування етнічної толерантності.
2. Шкала соціальної дистанції Богардуса.
3. Сучасні дослідження толерантності.
4. Етнічні конфлікти, форми та стадії розвитку.
5. Роль національної самосвідомості у вирішенні етнічних конфліктів.

Словникова робота: етнічна толерантність, етнічні конфлікти, національна свідомість, національна самосвідомість.

Завдання:

1. За кожною темою, користуючись основною та додатковою літературою, написати контрольну роботу у вигляді тез та скласти словник термінів.
2. Написати контрольну роботу на 2 сторінки за темою: «Взаємозв'язок понять "етнос", "народ" і "нація".
3. Пройти тестування за допомогою «Шкали соціальної дистанції Богардуса» та надати якісні та кількісні результати у звіті. Мета – визначити ступінь етнічної толерантності до певних національностей. Визначить 5-7 національностей, з якими ви знайомі, та дослідіть рівень толерантності.

Важливо!!! Надіслати виконані завдання на поштову скриньку до 12 квітня: vyvoskalenko@karazin.ua

Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання контрольної роботи:

Бали	Критерії оцінювання
7	Повне, всебічне висвітлення питання, в якому використано як лекційний матеріал, так і знання, отриманні з рекомендованих літературних джерел.
6	Відповідь на питання повна, спирається як на лекційний матеріал, так і на знання, отриманні з рекомендованих літературних джерел, але студент припустився у відповіді незначних неточностей.
4	Повна, обґрунтована відповідь на питання, яка спирається на матеріал лекції (без використання додаткової літератури).
3	Відповідь, яка містить лише певні уривки інформації стосовно теми, відповідь не повна та не обґрунтована.
0-2	Невірна або дуже коротка відповідь, що зовсім не розкриває питання

Звіт з виконання самостійної роботи оцінюється мах 10 балами. Максимальну оцінку отримує звіт, який містить опис досліджуваного, опис ходу діагностичної процедури, протокол дослідження, правильну обробку результатів діагностики, правильну та повну інтерпретацію результатів діагностики, загальний висновок.

Звіт оцінюється за наступними критеріями:

3 бали – студент провів пропоновану методику;

7 балів– студент провів пропоновану методику та засвоїв принципи обробки даних;

10 балів – студент провів пропоновану методику, засвоїв принципи проведення, обробки та аналізу результатів, зробив загальний висновок.

9. Рекомендована література

1. Прикладна психологія: навчальний посібник / В.М.Павленко, І.В.Кряж, О.Л.Луценко та ін.; за ред. В.М.Павленко. – Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2015. – 532с.
2. Павленко В.М., Таглін С.О. Етнопсихологія. – К.: Сфера, 1999.
3. Павленко В.Н., Таглін С.А. Общая и прикладная этнопсихология. Учебное пособие. – М.: Т-во научных зданий КМК, 2005.
4. Павленко В.Н. Етнопсихологія. Навчально-методичний комплекс для студентів зі спеціальності «Психологія». ХНУ, 2005.

Основна література:

1. Баронин А.С. Этническая психология: Учеб. Пособие. – К.: МАУП, 2000. – 116 с.
2. Голд Дж. Психология и география. – М.: Прогресс, 1990. – 304 с.
3. Етнопсихологія: Навч. Посібник / В.М. Павленко, С.О. Таглін. – К.: Сфера, 1999. – 407 с.
4. Методы этнопсихологического исследования: Спецпракт. по социальн. психол. / Т.Г. Стефаненко, Е.И. Шляпина, С.Н. Ениколапов; МГУ им. М.В. Ломоносова, Ф-т. психологии. – М.: Изд-во МГУ, 1993. – 79 с.
5. Павленко В.Н. Введение в этническую психологию. – Х., 1993.
6. Стефаненко Т.Г. Этнопсихология: Учебник для вузов. – М.: Ин-т психологии РАН; СПб. – 320 с. – (Б-ка социальной психологии).

Доповнююча література:

1. Болотков В.Х., Сужнев З.Ш. Этнопсихологические теории в России. – Нальчик, 1997. – 158 с.
2. Бороноев А.О., Павленко В.Н. Этническая психология. – СПб: Изд-во СПбГУ, 1994. – 165 с.
3. Братко М.О. Проблема культурного розвитку в етнопсихології // Педагогіка і психологія, 1995, № 4, с. 12–19.
4. Вяткин Б.А., Хотинец В.Ю. Этническое самосознание как фактор развития индивидуальности // Психол. журн. – Т. 17. – № 1. – 1996. – С. 69–75.
5. Гнатенко П.И. Национальный характер. – Днепропетровск: Изд-во ДГУ, 1992. – 140 с.
6. Гнатенко П.И. Український національний характер. – К.: Док-К, 1997. – 114 с.
7. Гнатенко П.И., Кострюкова Л.О. Национальная психология: анализ проблем и противоречий. – К., 1990.
8. Гнатенко П.И., Павленко В.Н. Идентичность: философский и психологический анализ. – К.: Арт-Пресс, 1999. – 465 с.
9. Гнатенко П.И., Павленко В.Н. Этнические установки и этнические

стереотипы – Дн-ск: Изд-во ДГУ, 1995. – 200 с.

10. Донченко О.А., Романенко Ю.В. Архетипи соціального життя і політика: Глибинні регулятиви психологічного повсякдення. – К.: Либідь, 2001. – 334 с.

11. Душков Б.А. Актуальные проблемы этнической психологии // Психол. журн. – Т. 2. – № 5. – 1981. – С. 43–54.

12. Колпаков Е.М. Этнос и этничность // Этнографич. обозрение. – 1995. – № 5. – С. 15–.

13. Кон И.С. К проблеме национального характера // История психологии. – М.: Наука, 1971. – С. 122–158.

14. Кон И.С. Национальные особенности психологии людей // Социальная Психология. М.: Политиздат, 1975. – С. 141–153.

15. Кукушкин В.С., Столяренко Л.Д. Этнопедагогика и этнопсихология: Для студентов вузов. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – 448 с. – (Учебники и учебные пособия).

16. Крысько В.К., Деркач А.А. Этнопсихология – М., 1992.

17. Лебедева Н.М. Введение в этническую и кросс-культурную психологию: Учеб. Пособие. – М.: «Ключ-С», 1999. – 224 с.

18. Лебедева Н.М. Психологические аспекты этнической экологии.

19. Лурье С.В. Метаморфозы традиционного сознания: (Опыт разработки теоретических основ этнопсихологии и их применения к анализу исторического и этнографического материала). – СПб., 1994. – 227 с.

20. Павленко В.Н., Таглин С.А. Введение в этническую психологию: Учеб. Пособие / ХГУ. – Х.: Изд-во ХГУ, 1992. – 106 с.

21. Павленко В.Н., Таглин С.А. Факторы этнопсихогенеза: Учеб. Пособие / ХГУ. – Х.: Изд-во ХГУ, 1993. – 160 с.

22. Пірен М. Основи етнопсихології: Підручник. – К.: 1998. – 436 с.

23. Слюсаревський М.М. Ілюзії і колізії: Нариси і статті, інтерв'ю на теми політ. та етніч. психології. – К.: Гнозис, 1998. – 233 с.

24. Чешко С.В. Человек и этничность // Этнографич. обозрение. – 1994 – № 6. – С. 40.

25. Чугров С. Этнические стереотипы и их влияние на формирование общественного мнения // Мировая экономика и международные отношения. – М., 1993. – № 1. – С. 41–53.

26. Шпет Г.Г. Введение в этническую психологию. Вып. 1. – М.: 1927. – 147 с.

27. Этнические стереотипы в меняющемся мире / Отв. ред. и сост. Батянова Е.П., Калабанова А.Н. – М., 1998. – 135 с.

28. Этнопсихологические сюжеты (из отеч. наследия). (Лад, мир, согласие, consensus) / РАН. Ин-т философии. – М., 1992. – 201 с.

29. Янів Володимир. Нариси до історії української етнопсихології. – Мюнхен: Укр. вільний ін-т, 1993. – 217 с. – (Підручники; ч. 13).

30. Янів Володимир. Психологічні основи окциденталізму. – Мюнхен: Укр. вільний ін-т, 1996. – 205 с. – (Габілітації; ч. 1).

